

Comentariul operei Mesterul Manole scrisa de Lucian Blaga - a treia parte

Variantele bulgare ocupa o pozitie intermediara, iar cele maghiare se apropie oarecum de variantele romanesti. Vrem sa spunem ca regresiunea in arhetipul popular nu inseamna, pentru Blaga, inchidere si nici izolare, ci intuitie metafizica a originarului, odata cu proiectia intr-un spatiu de circulatie "cosmopolita" - ce-i drept, limitat, dar nelipsit de universalitate. Cum era de asteptat, dramaturgul nu va proceda la o transcriere narativa a baladei romanesti.

Ar fi saracit-o tocmai de continutul ei mitic existential. Ba chiar merge dincolo de aspectul legendar si etiologic, legat de Manastirea Argesului, recuperand sensul profund cosmologic al zidirii sacrificiale: numai prin jertfirea proprie sau a cuiva apropiat, omul poate crea ceva desavarsit, ca fiind subsecventa divinitatii. Jertfa, in balada, inseamna moartea violenta. Literatura prefera indeobste acele situatii tari, limita, care insumeaza toate virtualitatile unei durate omenesti. In plus, moartea, aici, nu e impusa din exterior, ci este moartea rituala, care va da viata Creatiei. Ana nu se opune jertfirii si nici n-o accepta cu gesturi teatrale; ea se supune pur si simplu jocului ritualic. Inainte de a veni la locul sacrificiului, ea a fost pusa la incercare de razvratirea stihilor naturii.

A probat, astfel, prin initiere, ca e demna de a participa la un rit cosmic si numai o asemenea jertfa va fi primita. La fel, zborul de Icar al lui Manole nu trebuie pus doar pe seama malignitatii domnitorului, figura episodica si inconsistenta. Manole a indraznit si a reusit sa dea viata din viata sa unei opere desavarsite, supraomenesti. Locul lui nu mai e de-acum printre oameni, ci alaturi de Ana, pentru a implini sensul mitic si cosmologic al sacrificiului total, prin care viata insasi a sporit cu o noua creatie vesnica (in sens ontologic, fireste).

In drama lui Lucian Blaga, sub invelisul credintelor arhaice razbate patetic drama cunoasterii si a creatiei moderne. Intreaga piesa sta sub semnul "demonului creatiei" (George Gana), care-l confisca total pe Mester. Cum s-a spus, demonicul e cheia intregii viziuni si creatii a lui Blaga, iar tragicul are totdeauna, la el, si ceva demonic. Lipseste insa pactul cu diavolul, ca in Faust, capodopera lui Goethe. Edgar Papu vedea in Mesterul Manole, poate chiar din acest motiv, una din "cele mai desavarsite relatii complementare cu vestita opera apuseana".

In plus fata de balada, poate fi invocata si traditia bogumilica: "Si daca intru vesnicie bunul Dumnezeu si crancenul Satanail sunt frati? Si daca isi schimba obrazarele inselatoare, ca nu stii cand e unul si cand e celalalt? Poate ca unul slujeste celuilalt. Eu, staret credincios, nu spun ca este asa, dar ar putea sa fie". Sunt cuvintele staretului Bogumil, ispititorul, unul din personajele dramei, cuvinte care amintesc frapant de poemul Pax magna din volumul de debut Poemele luminii (1919).